

A szó és a szlogenek

„Közbeszéd” a szerzetesi közösségben

1958-ban született, a Külkereskedelmi Főiskolán tanult, majd 1982-ben belépett a ferences rendbe. Az ELTÉ-n angol szakos diplomát szerzett, 1989-90-ben Münsterben J. B. Metz munkásságát tanulmányozta. 1991-ben teológiai doktor lett, a Szegei Hittudományi Főiskolán, majd a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola fundamentális teológia tanára volt. 2003 óta definitor generális Rómában.

¹Hasonló irányban haladó elemzés a szerzetesi élet „jel” mivoltáról: Anneliese Herzig: „*Ordens-Christen*”. *Theologie des Ordenslebens in der Zeit nach dem Zweiten Vatikanischen Konzil*. Würzburg, 1991, 417–419.

„Hívás, eszmény, kaland”

Olyan nyelvi jelenségeket szeretnék leírni, amelyeket főleg a saját szerzetesi közösségemben figyelek meg, de talán a többi rendben is aktuálisak. Nem ismerek számottevő szakirodalmat ebben a témában, talán a hagyományos aszketikai fogalmakkal közelítették meg eddig ezeket.

A Kisebb Testvérek Rendje (ferencesek) egy hároméves előkészületi időszakot kezdett, készülve a Rend alapításának 2009-ben esedékes 800. évfordulójára. Ennek során gyakran hallani a „megújulás” szót. Ennek jegyében ült össze Rendünk nagykáptalanja is 2006. szeptember második felében Assisiben. A megújulási törekvések felvetették bennem a nyelvi sík jelentőségét. Kiindulópontom tehát ez: egy szerzetesi közösség megújulását mindig nyelvi eseményként is felfoghatjuk.

A szerzetesség mint kimondott szó

Mielőtt azonban a megújulás tárgyalására térnék, szeretnék röviden emlékeztetni arra, hogy a szerzetesi életnek alapvetően *szó-szerkezete* van. A szerzetesi élete egyénileg és közösségileg egy kimondott szó. A szó szándékolt értelme Krisztus, a címzett a többi ember.¹ A kimondott szó azonnal fölveti a hitelesség kérdését, amely a szerzetesnél a hivatás elfogadásától kezdve napirenden van. A szerzetesi életre kezdettől fogva jellemző három alapvető szerkezeti elem:

1. „Hívás”: Az életforma vállalása egy hívás elfogadását fejezi ki, ez fejeződik ki a hivatás szóban is. A hívás/hivatás azonban maradandó alkotóelem, és minden életszakaszban, időről időre felveti a kérdést: „Az életforma jelenlegi konkrét megvalósításával hiteles választ adok-e a hívásra, amelyet a fogadalomban egyszer s mindenkorra elfogadtam?”

2. „Eszmény”: Az életforma vállalásával a szerzetesi belép az „eszmény” logikájába, amely szüntelen feszültséget nyit az „állapottal” szemben. Életének valósága ezentúl az eszmény és az állapot közti szakadék kihívásának újból és újból való elfogadása lesz. Az „eszmény” fogalmába nemcsak az tartozik, hogy mint távoli csillagot, soha nem érjük el, hanem az is, hogy mozgásba hoz és értelmet ad utunknak. Haladunk az egyre nagyobb hitelesség felé.

3. „Kaland”: Az életforma vállalásával olyan úton indul el a szerzetesi, amelyen nincs emberi biztosíték arra, hogy a hitelesség-

get eléri. A kockázat vállalása mégis erkölcsileg megalapozott, mert a hitelességet megvalósulni látja másokon. Nem szükséges, hogy az életforma összes eddigi vállalóján meglássa a hitelességet, hanem annak felvillanása is elegendő erkölcsi alapot ad a számára, hogy merje vállalni az út bizonytalanságait.²

Szem előtt kell tartani persze azt is, hogy nem a szerzetesség az *egyetlen* szó a világban Krisztusról. Része az egyháznak, amely az egyik legátfogóbb értelemben Krisztus továbbhangzó szava. Amit viszont a szerzetesi életre vonatkozóan megállapítunk, érvényes lehet az Istenről való beszéd más formáira is.

A szó, amely összeköt

²Karl Rahner írja a viszonylagos történeti bizonyosság és az abszolút elkötelezettség össze nem egyezéséről: „Az életben soha, sehol nem egyezik meg teljesen az embertől feltétlenül megkívánt abszolút elkötelezettség és azoknak a tényeknek a elméleti bizonyossága, amelyeknek elkötelezi magát. Ez a léthelyzet elkerülhetetlenül hozzátartozik a szabadság lényegéhez.”
A hit alapjai. Agapé, Szeged, 1998, 193.

A szerzetesi közösségnek talán egyik legfontosabb jellegzetessége, hogy egy közös eszmény jegyében gyúlik össze. Ez az eszmény kezdettől fogva lényeges szavakhoz, jelentőségteljes nyelvi anyaghoz kötődik, ami már önmagában elégséges indok lenne ezeknek a társadalmi csoportoknak a szocio-lingvisztikai vizsgálatára. A ferencesek története során az eszmény nyelvi kifejezése iránti tisztelet kifejeződött például abban, hogy a noviciátus során a regulát meg kellett tanulni kívülről latinul. A közös eszmény nyelvi közvetítése és elevenen tartása a közösség lényeges önfenntartó funkciója. Akik *jól* — aktuális nyelvezettel, a közösség identitását megerősítve — tudják kifejezni a közös eszményt, azokat a közösség rendszerint megbecsüli, és megbízza őket az eszmény közvetítésével a vezetés vagy a nevelés egyes posztjain.

A közösség számára jelentős szavak nemcsak egy eszmei tartalom kifejezései, hanem összetartó funkciójuk is van. Ezt a meggyőződést erősítette meg bennem Pierre Brunette kanadai tartományfőnök előadása a nagykáptalanon, amelyben arról elmélkedett, hogyan tárja fel az emmauszi tanítványok története (Lk 24) a közösség misztériumát: „Nem lehet eléggé hangsúlyozni, milyen fontos szerepe van a bizalom kötelékeinek erősítésében annak, ha elmeséljük egymásnak a magunk történetét. Ennek során nem hatalmat gyakorlunk, nem a magunk pozícióját erősítjük egy hierarchiában, hanem azokat a szavakat keressük, amelyek a közösséget igazán létrehozzák. Belső világunkat kitárjuk a másik előtt. Amikor ilyen mélységig megosztjuk egymással tapasztalatunkat, alapjaiban erősítjük meg a testvéri közösséget.”

A közösség nyelvi újjáépítésének útja ez, amelyben a kimondott szó, a minket magunkat őszintén kimondó szó által jelenlétűvé válunk egymás számára. Ez természetesen feltételezi a másik oldalról azt, hogy nemcsak meghallgatjuk a beszélő szavait, hanem odafigyelünk a személyre, aki a szavakban meg akar nyilvánulni. Ehhez az összegyűjtő, összekötő funkcióhoz járul a szó küldetést adó funkciója is. A közösséget valóban megerősítő szavak sohasem csupán belső kohéziót eredményeznek, hanem a

A szó összekötő és küldetést adó funkciója

Dokumentumok és
élőszó

külső küldetést is erősítik. Szintén Pierre Brunette szavait idézem: „Egy rendkívüli nagykáptalanon vagy egy házikáptalan során azok a leglényegesebb szavak, amelyek leginkább a lelki tapasztalatból fakadnak, és amelyek mintegy összegyűjtenek, majd küldetéssel szétküldenek minket.”

Az idézett előadás a közösség számára jelentős nyelvi megnyilvánulásokat elsősorban az élőszóhoz köti. Ezzel megnyílik a feszültség a *dokumentumok* (az írásban rögzített, tárgyiasított szavak) és a személyes jelenléte hordozó *élőszó* között.

A közösség megújulás mint nyelvi esemény további bemutatására a zsinat utáni időszakhoz szeretnék visszamenni. 1966. augusztus 6-án kelt *Ecclesiae sanctae* kezdetű apostoli levelében VI. Pál pápa négy zsinati dokumentum végrehajtási utasításait adta közre, így a szerzetesi élet megújításáról szóló *Perfectae caritatis* dokumentumait is (II. rész). Ennek 12 (a) pontjában olvassuk, hogy a konstitúcióknak tartalmazniuk kell a szerzetesi életre és annak egyházi jelentőségére vonatkozó evangéliumi és teológiai elveket, alkalmas és világos szavakat, melyek „megőrzik az alapítók szellemét és sajátos célkitűzéseit, valamint az egészséges hagyományokat, melyek együtt alkotják minden szerzetesintézmény örökségét” (PC 2b).

Visszatérés a
forrásokhoz és
a kor igényei

Az egyes szerzetesrendek a zsinat utáni megújulási káptalanokon keresték közösen ezeket az „alkalmas és világos szavakat”. Az élőszó és a dokumentumok feszültségében próbálták kimondani újból azokat a szavakat, amelyek még erősebben összekötik a közösség tagjait, és küldetésüket is új erővel töltik el. A hitelesség iránti igény két irányba indította el a rendeket. Az egyik a forrásokhoz való visszatérés volt, amely az eszmény hiteles megfogalmazását az alapító eredeti szándékának keresésével próbálta megtenni. A nagyarányú filológiai kutatómunka gyümölcse számos korszerű forráskiadás és kiváló monográfia volt a rendalapító alakjáról és a rendtörténet kezdeteiről. A másik irány az adott kor igényeit tartotta szem előtt, és azt kereste, mire szólítja a Lélek ma is hangzó szava a szerzeteseket a történelmi helyzetben. A szerzetesrendek egészét átfogó megmozdulás volt ez, és nyelvi emlékei a megújított konstitúciók. A ferencesek például 1967-ben tartották reform-káptalanjukat, amelyen az új konstitúciókat alapvetően elfogadták, de azok teljes kidolgozása 1973-ig tartott.

A szlogen, amely elválaszt

Az eszmény aktuális megfogalmazására irányuló törekvés során időről időre felszínre kerülnek olyan szavak vagy mondások, amelyeket először mindenki örömmel fogad, mert úgy érzi: ezek a szavak kimondják eszményünket, „kimondanak minket”, erősítik egységünket és misszióinkat. Megfigyelhető azonban az a jelenség

**Konstantin Koser
rendfőnök 1973-as
jelentése**

³Konstantin Koser (1918–2000) brazil ferences. 1953-ban Freiburgban doktorál, Braziliában teológus és rendi nevelő, 1963-ban a Nagykáptalan a rendi tanács tagjává választja, 1965. november 3-tól vicarius generalisként vezet a Rendet, 1967. május 13-án a Nagykáptalan miniszter generálisnak választja, 1973. június 9-én újabb 6 évre megválasztja. 1979-ben visszatér hazájába.

⁴44. pont. A jelentést a káptalani aktákban (*Acta Capituli 1973*) hozták nyilvánosságra.

**A jelszavasodás
veszélyei**

is, hogy később ezek a szavak „eljelszavasodnak”, szlogen lesz belőlük. Ezt a visszásságot tette szóvá például Konstantin Koser ferences miniszter generális³ 1973-ban a Nagykáptalanon elmondott jelentésében a Rend állapotáról. Koser vezette 1965-től kezdve a ferences rend zsinat utáni megújulását, az 1967-es reformkáptalant és az új konstitúciók elkészítését. Hozzáteszem, hogy talán ő volt az első generális, aki módszeresen látogatta a provinciákat a világ különböző részein. 1973-ban már a zsinat utáni megújulás tévútjáról is tud beszélni. Meglátásainak ezért igen komoly alapja van. Jelentésében így írja le a rendi megújulás néhány visszásságát: „A bajok sokszor fennkölt és hiteles értékektől elorzott címkék mögé bújnak: haladás, modernizáció, megújulás, alkalmazkodás, beilleszkedés a mai világba, testvériség, ferences mozgékonyosság, harc az igazságtalanság ellen, hatékonyság, 'nem lemaradni az egyháztól', 'lépést tartani a humán tudományokkal', karizma, próféta igehirdetés, kreatív spontaneitás, rugalmasság, megelevenítő decentralizáció, szekularizáció, strukturális reform, harc az elnyomás ellen, felszabadítás, érettség, autonómia, a személy felemelése, 'zárjuk le végre a konstantini érat' stb. Jól jegyezzük meg, hogy ezek üres üvegekről leáztatott címkék. A belőlük kiérződő érvelés sokszor meggyőző erővel hat, és aki nem fogadja el ezeket, azon előbb-utóbb egyfajta zavar lesz úrrá: úgy érzi, mintha lemaradt volna, mintha a világ elhúzott volna mellette, frusztrált és tétova lesz, nem lát tisztán, nem bízik többé önmagában, identitását veszti, bizonytalan lesz önmaga és a Rend jelene és jövője felől.”⁴

Koser rendfőnök jelentésében megjelenik a nyelvi probléma tudata. Nemcsak tartalmi vita folyik, hanem arról is szó van, hogyan használjuk szavainkat? A „címkék” a zsinat után időszak nyelvezetének eljelszavasodott nyelvi romjai, és ezekből Koser hosszú listát közöl. Ezek először a közösséget összekötő, újból egységbe fogó szavak voltak. Valószínűleg előszóban, a megújulás személyes keresésének összefüggésében nagy erővel hatottak. Az „üres üvegekről leáztatott címke” a jelszavak működésének találó metaforája: tartalmuktól elszakított nyelvi elemek, amelyeket ki-ki a maga céljai érdekében forgat. Ezt nevezik sokszor ideológiának is. Az idézetben láttuk azok reakcióját, akik a jelszavasodás vesztesei voltak: zavar, bizonytalanság, identitásvesztés. Egy másik helyen a jelentés a jelszavasodás alanyairól ír: „Sokszor halljuk emlegetni az 'önmegvalósítást', az 'istenadta talentumok kamatoztatását', a 'ránk bízott értékek jó kezelését', ahogy az egész világot bejáró jelszavakból ismerjük. Megannyiszor azonban teljesen kézenfekvő, hogy jól hangzó jelszavak paravánja mögött mi bújnak meg: hiúság, önmagunk keresése, önzés, büszkeség, kivagyiság, engedetlenség, lustaság és érzékiség. Sokan csapják be magukat és lelkiismeretüket összefércelt jelszavak színes kavalkádjával. Vannak viszont, akik átlátnak ezeken, főleg a legegyszerűbb emberek.”⁵

⁵53. pont.

A jelszavasodás alanyai saját szolgálatukba állítják az eszményt, amit követniük kellene, a bizonytalant is vállaló, nyílt önátadásból saját projektet csinálnak, és a hívás szerkezete sem működik, mert magukat állítják középpontba. A leírt helyzet így világos ellentéte lesz a hitelességnek.

A szlogen szétszór
és szétválaszt

A szlogen immár nem egyesít, hanem szétszór és szétválaszt. Szétszór, mert a tartalomtól elszakított szavakat ki-ki a saját céljaira kezdi használni. Szétválaszt, mert a szlogen mögött nincs már ott az eredeti egyesítő tartalom, a személyes közösség, és az ilyen szavaknak már lehet híveket toborozni, ezekkel már meg lehet ítélni embereket aszerint, hogy fölesküdték-e az illető szlogenre, vagy sem. Polarizálják a közösséget, mert annak egyik része vakon elfogadja, másik része a visszaélések láttán magukat a szavakat is elveti, és bezárkózik az eredetileg jelölt értékek előtt. Koser rendfőnök óriási erőfeszítéssel próbálta meg mindvégig megtartani az egyensúlyt: a jelszavakat is megőrizni, és a tartalmukat is visszahozni.

A jelszavak problémája az is, hogy extenzív nyelvi növekedést, burjánzást indítanak el. Egy idő után elavulnak, többé nem hatnak az újdonság erejével, ezért újak kellene. Valószínűleg mindegyik szerzetesrend meg tudná írni a zsinat utáni megújulás jelszavainak történetét. Ha szabad egy aktuális fejleményre kitérni, akkor hangot adnék annak az aggodalmamnak, hogy a legújabb jelöltjeink a szlogenekre a következők lesznek: „*interculturalità*”, „*internazionalità*”, „*interreligiosità*”.

Az „életterv” kifejezés

A megértést az is nehezíti, hogy (a latin kihalása óta) az egyes nyelvterületeken különböző szavak válhatnak jelentőssé. Egy példa: a mi Rendünk központi rendi dokumentumaiban tudtommal először 1998-ban jelent meg az „életterv” (*progetto di vita*) kifejezés: „közös testvéri élet terve”, a „személyes élet terve”. Ez egy módszer, amelynek célja az eszmény és a gyakorlat közelítésével az egyéni és közösségi megújulás. Ha magyarázat nélkül, pusztán fordításban látjuk ezt, idegenkedést vált ki. Térségünkben a „terv” a szocialista tervgazdálkodást idézi fel. Olyan igyekezetre gondolunk, amely csupán valami külső elvárásnak akar eleget tenni. Szöges ellentéte a szerzetesi élet (és az „életterv” módszer) azon eredeti szándékának, hogy a valódit keresse, és ne látszatokat produkáljon. A kifejezést azonban nem csak a mi térségünkben fogadja értetlenség. Az „életterv” módszere például az angol és a német nyelvterületen sem volt mindenütt ismert, és a ferencesek ott is homlokukat ráncolva fogadták a szokatlan szóhasználatot. A nemzetközi tanácsban a megbeszélések során megtudtam, hogy az „életterv” módszerének háttere a spanyol és olasz nyelvterületen a II. Vatikáni zsinat után végbement megújulás a szerzetesi élet teológiájában és gyakorlatában.⁶ Ezekben a helyi egyházakban, az itt élő szerzetesek körében tehát az utóbbi 30–40 évben bevett módszerré vált az „életterv”,

⁶Lásd például Juan Mari Martínez de Ilardua: *Il progetto personale. Ricerca di autenticità*. Bologna, 2003; Giuseppe Sovernigo: *Progetto di vita e scelta cristiana* (1975); *Progetto di vita* (1984); *Educare alla fede: come elaborare un progetto* (1995).

nem így azonban más nyelvterületeken. Ha az erre vonatkozó irodalom ismerete nélkül csupán a szavakat vesszük át, és szemléletünk nem változik, akkor az „életterv” módszere elvéti eredeti szándékát, és rálép a jelszavasodás útjára.

Végül hadd emlékeztessenek egy sajátos problémára. Térségünk szerzetesei a feloszlítás miatt a zsinat utáni megújulásban többnyire egyáltalán nem, vagy csak marginális szereppel vettek részt. A megújulás nyelvi eseményének közvetítése még akkor is igen nehéz feladat, amikor egy tartományfőnök személyesen vett részt egy káptalanon, lehetőleg nyelvi korlátok nélkül, és ezért tudja, milyen személyes tapasztalatok, élő találkozások húzódnak meg a jelentőssé vált szavak mögött. Hát még ha ez a közvetítés nem is lehetséges! A nemzetközi rendek megújított konstitúciói ezért hatottak, hatnak nálunk sokszor nyelvi kuriózumnak, amelyet nem elég lefordítani, hanem csak kitarató és az egész a közönséget átfogó kommunikációval lehet ismét „aládúcolni”.

A szavak megtisztítása

Mit lehet tenni az „eljelszavasodás” ellen? Mi óvja meg a szerzetesi közösséget attól, hogy jelentőssé vált szavai ideológiává váljanak? Mik a lehetőségei a hitelességnek az eszmények nyelvi gondozásában? Melyek a megújulás nyelvi útjai? Kézenfekvő, hogy a leírt negatív jelenségeket először is mintegy visszafelé olvassuk.

Rendszeres
visszatérés a szavak
tartalmához

Ha „üres üvegekről leáztatott címkékről” beszéltünk, akkor meg kell keresnünk az eredeti tartalmat. Ezzel mindjárt lelepleződhet az is, ha valaki a saját maga céljaira fordította azokat, vagyis ideológiát csinált belőlük. Az ideológia-kritikát tehát önmagunkon kell kezdeni. A tartalom szüntelen visszakeresése egy olyan hozzáállást előfeltételez, amely szinte skeptikusan rákérdez a jelentőssé vált, újabban többször használt szavakra, és eredeti jelentésük, a valósághoz való viszonyuk iránt érdeklődik.

Visszatérve az említett példához, vegyük az „*interculturalità*” szót: Hogyan bontanád ki ezt a szót? Milyen mondatot írnál belőle? Milyen élő tapasztalat van mögötte? Ki mondja, kinek, milyen helyzetben és milyen céllal? Mennyire ismerik idegen földön élő rendtársaink az adott kultúrát? Mennyire vagyunk képesek egy közösségen belül, egymás között átlépni a kulturális korlátokon? Hogyan vesznek részt rendi közösségeink a kultúrák találkozásában. Melyek erről a mi saját tapasztalataink? Hogyan foglalnak állást a szerzetesek a világ különböző tájain, amikor a „kultúrák találkozásáról” kiderül, hogy valójában hódítás, leigázás, harc? Hogyan dolgozunk azon a feladaton, hogy az Evangélium üzenete az adott kultúrát áthassa, abban kifejeződjék? E rövid gyakorlattal talán érzékeltettük, milyen éles, élő, összetett valóság húzódik meg némelyik *-ság*, *-ség* végződésű szavunk mögött. Egyúttal megsejthető az is, hogy egy közösség kommunikációja mennyire elevenné

⁷Általános Statútumok,
2. cikkely, 2. §

A „rossz elhallgatás”

válhat, ha közös beszélgetésben újból és újból nekilát a kulcsszavak tapasztalati „aládúcolásának”. Ez az egyik célja egy jelenleg is érvényben lévő előírásnak Rendünkben: „A miniszterek és gvardiánok gondoskodjanak róla, hogy a folyamatos lelki megújulás végett, alkalmas időben a testvéri közösségben felolvassák és értelmezzék Szent Ferenc írásait, az általános Konstitúciókat és más dokumentumokat, melyeket akár a nagykáptalan, akár a provinciái káptalan a Regula jobb megértése és alkalmazása végett kiadott.”⁷

Hogy ezt az alapvető előírást miért olyan nehéz a Rendben érvényesíteni, annak egyik fő okát a „rossz elhallgatás” nyelvi jelenségében látom. (A megfogalmazás feltételezi, hogy létezik „jó elhallgatás” is: ez az eszménykövetés szótlan, eltökélt megújítása, amely ugyanakkor ellenáll a „mindig új szlogen kell” kényszerének is.) Az eszménnyel való szembesülés a rendtársakban sokszor váltja ki a „rossz elhallgatást”. Rossz az elhallgatás akkor, amikor az eszményről való bizonyos mértékű lemondást, az eszménykövetés kudarcának bénító érzését, a visszahúzódat takarja. Ez a nyelvi opció válsághelyzetet fejez ki, amelyben a rendtagnak nehézsége van az eszmény közös vállalásával, sokszor munkába menekül, szakmai követelményeket hangoztatva, és igyekszik kihúzni magát az alól, hogy az eszménykövetés folyamatos, közös, nyelvi egyeztetésében részt vegyen: „Ne hangoztassunk nagy jelszavakat, egyszerűen csak éljünk”, és: „Reálisnak kell lenni”. A szerzetesi közösségek azonban nem dönthetnek úgy, hogy a közös eszmény immár ne legyen téma a tagok között. A „rossz elhallgatás” megnyitja az utat a szerzetesi közepszerűség felé — olykor kiváló szakmai eredmények ellenére.

Otthon lenni szavaink
gyökerénél

A megújulás egy másik nyelvi útja ott nyílik meg, hogy minden megújulás spirituális gyökerekből fakad: imádságból. Az imádság alapélménye, hogy figyelmünk megnyílik a szavakon túli tartományok felé. Eljutunk a szavak gyökeréhez. Az imádkozó ember számára a rendszeresen használt vallási kifejezések újból és újból tartalommal telnek meg, élővé válnak. Az imádság — istenkeresés, és Isten a valóságban akar velünk találkozni. (A ki nyilatkoztatás nem használ szlogeneket.) Az imádkozó ember vállalja a találkozást az igazsággal: Isten, önmaga, az élet igazságával. Az imádkozó ember otthonos azon a vidéken, ahol a szavak születnek. Ismerős számára a nyelvi probléma, mert sok mindentől nem tud beszélni, vagy csak hagyományos kifejezéseket alkalmaz, amelyek elégtelenségét azonnal érzi, mihelyt kimondja.

Benedek pápa tavaly éppen Szent Brúnó ünnepén misézett a Nemzetközi Teológiai Bizottság tagjaival, ezért elmélkedett a hallgatás és a szavak kapcsolatáról: „Csendhallgatás és szemlélődés: a teológus szép hivatása a beszéd. Ez a küldetése: a beszéd-áradat közepette, ami korunkat — ahogy a többi kort is — jellemzi, a szavak inflációja közepette jelenvalóvá tenni a lényeges szavakat. Szavaiban megjeleníteni a Szót, az Istentől jövő

⁸Lásd a Szentszék honlapján (www.vatican.va).

Igét, az Igét, aki Isten. De hogyan is lennénk képesek megjeleníteni a Szót szavainkkal mi, akik szintúgy ebben a világban élünk nyelvünkkel együtt, ha nem úgy, hogy megtisztítjuk gondolkodásunkat, ami mindenekelőtt a szavak megtisztítása kell, hogy legyen? Hogyan nyithatnánk utat a világba, és először is magunkba, a Szó előtt, ha nem lépünk be Isten csöndjébe, ahonnan Igéje előlép? Szavaink megtisztításához, és így a világ szavainak megtisztításához szükségünk van arra a csöndre, amiből szemlélődés lesz, és ami megnyitja előttünk Isten csöndjét, míg el nem jutunk ahhoz a ponthoz, ahol a Szó születik, a megváltó Ige.”⁸

Mindezekből következik, hogy a zsinat utáni időszak idézett negatív nyelvi jelenségei egy mélyebb válságot tükröznek, amely lelki síkon játszódott le egyes rendtagokban. Benedek pápa szavai teológusokhoz szóltak, mivel azonban a teológia az egyház küldetésében szintén kiemelt nyelvi esemény, a szerzetességhez hasonlóan, mondandója érvényes a mi témánkra is.

Tanulás, kutatás,
fordítás

Végül: a nyelvezet megtisztításának fontos útja a szellemi munka. Ezért feladat a szerzetesség teológiájának művelése is. Ismernünk kell, mit jelentenek rendünk, egyházunk jelentőssé vált szavai. Mivel ezek a szavak legtöbbször nem magyar nyelvterületen keletkeztek, be kell látnunk, hogy a fordítások ügye nem egyéni hóbort, alkalomszerű kíséret, hanem magyar egyházi életünk alapfunkciója. A nemzetközi szerzetesrendek lassanként szétválnak egy belső körre, akiknek a rend hivatalos nyelve az anyanyelvük, vagy történelmi okok miatt bevett idegen nyelvük, és egy másodlagos zónára, akiknek mindent szüntelenül le kell fordítaniuk.

j j j

A hiteles szó kalandját újból és újból vállalnia kell a szerzetesnek, az eszményhez mérve magát, testvéreivel közösen. Prófétai éberséggel kell őrködni azon, hogy a közösség életében jelentőssé vált szavakból ne legyenek szlogenek. Az imádságban újból mintegy feladja szavait, lemerül gyökerükig, és újonnan kapja vissza azokat. Amikor szellemi munkával a közösség nyelvezetét ápolja, magának az egyháznak az életét ápolja.

Befejezésül egy 73 éves amerikai rendtársam szavait szeretném idézni, aki egy találkozó alkalmával, ahol szerzetesi életünk fontos kérdéseiről kisebb csoportokban beszélünk, a végén ezt a mérleget vonta: „Ugyanazokat a kérdéseket teszem fel, mint amikor beléptem, de már sokkal többet tudok ezekről a dolgokról...” A szerzetes hűség kalandja szüntelen vándorút az igazán fontos szavak felé. Mint ahogy az úti célunk nem változik, úgy az igazán fontos szavaink sem. Ismerjük ezeket, többnyire kimondtuk már mindet a noviciátusban és a fogadalmunkban. Egész életünkre van szükség, hogy kibonthassuk a bennünk elásott kincset.